

## Jelenia Góra - kalendarium zdarzeń w okresie wojny 30-letniej

| Rok                        | Europa                                                                                                                                             | Śląsk                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Jelenia Góra                                                                                          |
|----------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Okres czeski (1618 – 1624) |                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                       |
| 23.05.1618 r.              | „Defenestracja praska” - w wyniku której przedstawiciele protestanckiej szlachty wyrzucili przez okno namiestników cesarskich.                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                       |
| 1618 r.                    |                                                                                                                                                    | W lipcu 1618 r. zarządzono zbrojenia na Śląsku. Pod broń powołano 6.000 żołnierzy (4.000 piechoty i 2.000 jazdy). Na ich czele stanął margrabia Johann Georg z Karniowa (kalwin z wyznania). Pochodził on z rodu Hohenzollernów i był w bliskich kontaktach z późniejszym królem Fryderykiem V. |                                                                                                       |
| 07.09.1618 r.              |                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Jelenia Góra wysłała na wojnę 17 żołnierzy (5 konnych, 12 pieszych) wchodzących w skład wojsk Śląska. |
| 26.07.1619 r.              | Detronizacja Ferdynanda Habsburga z tronu czeskiego (koronę czeską posiadał od 1617r) i przekazanie tronu w ręce elektora Palatynatu, Fryderyka V. |                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                       |
| 1619 – 1620 r.             | Pomoc dla stanów czeskich udzielona przez Niderlandy (środki pieniężne), stany śląskie (pomoc militarna oraz obietnica                             | Cesarz potrzebuje 7 mln talarów głównie na opłacenie kosztów wojny elektora saskiego Jana Jerzego Saskiego, który aktywnie                                                                                                                                                                      |                                                                                                       |

|               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                               |
|---------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               | <p>obsadzenia granicy Polskiej), księcia Siedmiogrodu Bethlena Gabora (inspirator powstania antyhabsburskiego na Węgrzech; razem w wojskami powstańczymi podszedł pod Wiedeń XI 1619 – jednak z pomocą Habsburgom przybyli tzw. Lisowczycy (Pierwsza odsiecz wiedeńska), którzy w latach 1619/1620 dopuścili się wielu gwałtów i grabieży na Węgrzech co zmusiło Bethlena do odwrotu spod Wiednia).</p>                                                                                         | <p>wspierał Habsburgów. Śląsk ma obowiązek dostarczyć 3 mln talarów. Na Jelenią Górę przypadło 6510 talarów.</p>                                 |                                                                                                                                                               |
| 06.11.1620 r. | <p>Bitwa pod Białą Górą: Kompletna klęska wojsk czeskich i zajęcie Pragi przez koalicję habsbursko-katolicką. Stracenie wszystkich pozostałych w kraju przywódców powstania. Surowe represje wobec protestantów. Przekształcenie Królestwa Czech w zwykłą prowincję monarchii austriackiej. Po stronie Ligi Katolickiej zebrało się około 28 tysięcy żołnierzy na czele z hrabią Tillym. Czesi z kolei wystawili o siedem tysięcy mniej liczną armię dowodzoną przez Chrystiana von Anhalt.</p> |                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                               |
| 1621 r.       | <p>Hiszpania korzystając z wygaśnięcia 12-letniego rozejmu z Holandią zawartego w 1609 podejmuje działania wojenne w północnych Niderlandach.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | <p><b>Luty 1621</b> - rokowania między elektorem saskim i stanami śląskimi doprowadziły do powstania warunków układu, zwanego <b>akordem</b></p> | <p>W Świdnicy i jej pobliskich miejscowościach do 1.12.1621 r. kwateruje armia wojsk saskich (w tym okresie wojny Saksonia była sojusznikiem Habsburgów).</p> |

|         |                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|---------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|         |                                                                                                                                                                                                                               | <b>dreźnieńskim.</b> Powstał akt ugody w którym cesarz wspomniałomyślnie przebacza Śląskowi, nie ogranicza wolności religijnej protestantów, natomiast nakazuje zerwać związki polityczne ze wszystkimi krajami konfederacji a przede wszystkim z Czechami.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | W <b>Jeleniej Górze</b> są obecni Chorwaci (cesarscy), którzy plądrują okolice. Szczególnie ucierpiał Wleń.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 1622 r. | Porozumienie z Gaborem, który zrzeka się pretensji do korony węgierskiej w Nikolsburgu (Mikulovie) za inne przywileje                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| 1622 r. | Stoczono dwie bitwy na obszarze ..... - pod Wimpfen (06.05.1622) i Höchst (20.06.1622). Fryderyk V kapituluje.<br>Zajęcie Palatynatu, pozbawienie godności elektorskiej Fryderyka V i oddanie jej Maksymilianowi Bawarskiemu. | Wojska protestantów, którymi dowodził Jan Jerzy Hohenzollern, oraz popierający Czechów księżę Siedmiogrodu Gabriel Bethlen, jesienią ponoszą klęskę.<br>Ostatnim ośrodkiem oporu zwolenników „króla zimowego” było Kłodzko, gdzie załogą obrońców dowodził Bernard Thurn. W walkach toczonych na terenie hrabstwa kłodzkiego wzięli udział <b>lisowczycy</b> wezwani na pomoc przez biskupa wrocławskiego Karola Habsburga. Biskup wezwał ich, aby uwolnić zamknięty w Bystrzycy Kłodzkiej pułk cesarski dowodzony przez samego Liechtensteina. <b>Lisowczycy</b> , dowodzeni przez Strojnowskiego okryli się złą sławą – w bitwie stoczonej w czerwcu 1622 roku | 22.11.1622 pod miastem pojawili się lisowczycy wracający z Czech.<br>Wcześniej 19.11.1622 lisowczycy byli pod Kowarami. Całe miasto zostało zrabowane, a prawie wszystkie kobiety zgwałcone. Kronikarze mówią o gwałtach na małych dziewczynkach i nawet na 80-letnich kobietach, co pokazywało, że ich czyny były tak okrutne, że ciężko nazwać ich ludźmi. Przerażeni mieszkańcy w popłochu uciekali w góry do pobliskich sztolni. |

|                                   |                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                  |
|-----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|
|                                   |                                                                                                                                                                                                        | na polach pod Bystrzycą rozbili związek chłopski i wycięli co najmniej kilkuset chłopów, a później, wraz z oddziałem Liechtensteina, w odwecie brutalnie spacyfikowali pobliskie wioski.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                  |
| 1622 lub 1624 r.                  |                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Otwarto tkalnię cienkiego woalu. |
| <b>Okres duński (1625 – 1629)</b> |                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                  |
| 1625 r.                           | W 1625 Wojska Filipa IV (pod dowództwem Ambrosio Spinoli) zdobywają Brekę.<br>Król Danii Chrystian IV wkracza na tereny Rzeszy.                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                  |
| 1626 r.                           | Wojska duńskie odnoszą porażki: IV 1626 pod Rösslau (wojskami cesarskimi dowodził prohabsburski Czech Albrecht von Wallenstein), 27 VIII 1626 w bitwie pod Lutter, 2 IX 1628 pod Wolgast (Wolgoszczą). | Po bitwie pod Rösslau wojska Albrechta von Wallensteina w sile 30.000 żołnierzy maszerują na Śląsk, gdzie kwaterują w wielu miejscowościach. Podwładni generała Albrechta von Wallensteina, K.H. von Dohna, Hans Ulrich von Schaffgotsch, Melchior von Hatzfeld, zajmując kolejne miasta, m.in. Głogów, Górę Śl. Kozuchów, Szprotawę, Zieloną Górę, Świdnicę, Kamienną Górę, Bolesławiec, Lwówek Śl. i Jelenią Górę zmuszali ludność do porzucenia wyznania protestanckiego i zadeklarowania przejścia na katolicyzm, a opornym nakazywano emigrację. |                                  |

|                |                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 22.05.1626 r.  | Król Danii Chrystian IV zawarł pokój z Habsburgami do którego doszło 22 V 1629 w Lubece. Na jego mocy król Danii uznawał suwerenność cesarza w Holsztynie i innych księstwach północnoniemieckich oraz zobowiązał się nie interweniować już więcej na obszarze Rzeszy Niemieckiej. |                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 01.1627 r.     |                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                        | Jelenia Góra przez 32 tygodnie kwateruje żołnierzy wojsk francusko-niemieckich pułku księcia Franza Albrechta von Sachsen – Leuenburg.                                                                                                                                                             |
| 1625 – 1629 r. | Szwecja prowadzi wojnę z Polską. W wyniku zawartego w 26 IX 1629 rozejmu w Starym Targu (Altmarkt), dzięki wielkim zyskom płynącym z opodatkowania miast nadmorskich zyskała poważne źródła finansowe, niezbędne do prowadzenia wojny na niemieckim froncie.                       |                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 1629 r.        |                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Do niektórych miast Śląska wracają żołnierze cesarscy. | <i>Przez 14 tygodni kwateruje w mieście wraz wojskiem kapitan o nazwisku Pitz z armii Wallensteina. W tym czasie zmuszono do ustąpienia ewangelickich duchownych, nauczycieli i rajców miejskich. Wtedy siłą zwolniono dwóch ewangelickich rajców – Valentina Sűßenbacha i George’a Tilesiusa.</i> |

|                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |  |                                                              |
|------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--------------------------------------------------------------|
| 06.08.1629 r.                      | Edykt restytucyjny Ferdynanda oddający utracone majątki protestantów w ręce katolików                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |  |                                                              |
| Szwedzki okres wojny (1630 – 1635) |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |  |                                                              |
| 1630 r.                            | 6 lipca – w Penemünde lądują wojska szwedzkie i do końca 1630 opanowują całe Pomorze. Pod wpływem zwycięstw króla szwedzkiego Gustawa Adolfa, <b>elektor saski i brandenburski</b> w 1632 r. opuścili obóz sojuszników cesarza i przeszli na stronę szwedzką, wkraczając na ziemie Śląska.                                                                                                     |  |                                                              |
| 26.04.1631 r.                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |  | Jelenia Góra otrzymuje od cesarza przywilej na handel woalem |
| 20.05.1631 r.                      | Zdobycie Magdeburga przez wojska cesarskie – miasto spłonęło.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |  |                                                              |
| 17.09.1631 r.                      | Bitwa pod Breitenfeldem. Na czele Ligi Katolickiej stanął hrabia Tilly, po przeciwnej stronie zaś wojskami dowodził Gustaw Adolf. Bitwa ta przynosi wiele korzyści i piękne zwycięstwo armii szwedzkiej. Przede wszystkim w bitwie zostaje ciężko ranny hrabia Tilly. W wyniku odniesionych obrażeń wkrótce umiera. Po zwycięstwie Gustaw Adolf wkracza do Czech i 31 listopada zajmuje Pragę. |  |                                                              |

|               |                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|---------------|--------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 04.1632 r.    | Dowództwo wojsk cesarskich obejmuje Wallenstein.             | Na ziemie Śląska wkraczają Sasi.                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| Lato 1632 r.  |                                                              | Brandenburgcy od północy zajmują Śląsk, a za nimi przyszli Sasi pod dowództwem generała Arnima i zdobyli Głogów. W lecie 1632 roku zbliżyli się do Legnicy i zajęły też Ścinawę. W sierpniu połączyły się pod Głogowem wojska brandenburskie oraz saskie i razem ze Szwedami i ruszyły pod Wrocław. |                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 28.09.1632 r. |                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | W mieście zatrzymuje się pułkownik Weißach z konnymi kirasjerami saskimi. Po kilku tygodniach odmaszerował                                                                                                                                                                                   |
| 16.11.1632 r. | Bitwa pod Lützen. zwycięstwo Szwedów i śmierć Gustawa Adolfa |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 02.03.1633 r. |                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | W mieście ponownie zatrzymuje się pułkownik Weißach ze swoim regimentem konnym i regimentem pieszym (Sasi). W mieście pozostaje przez 10 tygodni.                                                                                                                                            |
| 18.07.1633 r. |                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Na przedmieściach miasta pojawiły się wojska cesarskie, pod dowództwem pułkownika Spaara z zadaniem ukarania miasta za przyjęcie wojsk saskich. Wojska cesarskie plądrują przedmieścia i bielarnie oraz żądają kontrybucji w wysokości 40000 talarów, której jeleniogórzanie nie są w stanie |

|                  |                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                   |
|------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                  |                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                       | zapłacić. Ostatecznie zapłacono 10000 talarów                                                                                                                                                     |
| 04.10.1633 r.    |                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Miasto jest plądrowane przez bandę wałęsających się po okolicy rabusiów. Splądrowano ratusz, kościoły i domy.                                                                                     |
| 11.10.1633 r.    |                                                                                     | Bitwa pod Ścinawą - Armia cesarska pod wodzą Albrechta Wallensteina odniosła zwycięstwo nad armią saską dowodzoną przez von Thurn. Wojska szwedzkie i brandenburskie doznają druzgocącej klęski, tracąc wiele dział, obóz i żołnierzy. Wallenstein zdobył 16 dział i cały obóz Sasów. |                                                                                                                                                                                                   |
| 25.02.1634 r.    | Zostaje przez kilku własnych oficerów, na rozkaz cesarski. zamordowany Wallenstein. |                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                   |
| Początek 1634 r. |                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                       | W granice księstwa jaworskiego wkraczają wojska cesarskie pod dowództwem gen. Hieronima Colloredo. Miasto ma obowiązek cotygodniowej zapłaty na rzecz wojsk cesarskich w wysokości 18.000 talarów |
| 13.05.1634 r.    |                                                                                     | Bitwa pod Legnicą - Rudolf Hieronim Euzebiusz Colloredo graf Wallsee, jeden z czołowych dowódców armii cesarskiej na frontach wojny trzydziestoletniej, został pobity przez wojska saskie generała Arnima.                                                                            |                                                                                                                                                                                                   |
| 12.07.1634 r.    |                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 200-konny oddział napadł na przedmieścia Jeleniej Góry,                                                                                                                                           |

|               |                                                                                                                 |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|---------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               |                                                                                                                 |  | plądrując je od godzin rannych do południa, rabując, niszcząc oraz mordując mieszkańców. Tak trwało do 18 lipca. Po 18 lipca zapanował spokój                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| 19.07.1634 r. |                                                                                                                 |  | Pod murami miasta pojawia się liczący 2000 żołnierzy oddział wojsk cesarskich z żądaniem wpuszczenia ich do miasta. Mieszkańcy nie wpuścili zgromadzonych pod murami wojsk i broniąc się odparli atak. Oblegający z zemsty podpalili przedmieścia, podpalając budynki takie jak; szpital i folwark stojące w bliskiej odległości od murów miasta. Ostrzelano także płonącymi pociskami miasto, które było wypełnione uciekinierami z okolicznych wiosek. W wyniku ostrzału i od palących się domów na przedmieściach uległy zapaleniu domy znajdujące się w obrębie murów. Wywołało to wielki pożar w samym mieście, które w ciągu trzech godzin doszczętnie spłonęło. <b>Był to drugi największy pożar miasta.</b> Wcześniej miasto spłonęło w 1549 r. |
| 06.09.1634 r. | Bitwa pod Nördlingen - zakończyła się zwycięstwem oddziałów cesarsko-habsburskich nad wojskami szwedzkimi i ich |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |

|                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |  |                                                                                                                      |
|-----------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                     | protestanckimi sojusznikami.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |  |                                                                                                                      |
| 1635 r.                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |  | Miasto powoli odbudowuje się po pożarze. Załoga cesarska na zamku Chojnik żąda 350 talarów tygodniowo na utrzymanie. |
| 30 maj 1635 r.                                      | W <b>Pradze</b> elektor saski Jan Jerzy zawiera z cesarzem Ferdynandem II układ, noszący nazwę <b>pokoju praskiego</b> . Cesarz przyznaje Saksonii jako lenno Łużyce. Saksonia nie troszcząc się o swoich sprzymierzeńców Szwedów, ani o swych sojuszników rodaków Brandenburczyków, ani o Śląsk wycofuje się z prowadzenia działań zbrojnych.                                                                            |  |                                                                                                                      |
| <b>Francusko-szwedzki okres wojny (1635 – 1648)</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |  |                                                                                                                      |
| 04.1635 r.                                          | Szwedzi, Francuzi i Holendrzy zawarli sojusze. W maju 1635 roku Francja wypowiedziała wojnę Hiszpanii, która zajęła Trewir. W 1636 roku cesarz wypowiedział wojnę Francji. W początkowym okresie wojska obozu protestanckiego ponosiły porażki - Francja we Włoszech i w Niderlandach, wojska Ligi Katolickiej wkroczyły do Francji i zagroziły samemu Paryżowi (1636 r.) W 1637 roku Szwedzi zajęli Pomorze Zachodnie. W |  | W mieście stacjonują oddziały cesarskie. Miasto jest nękane a przebywające wojska żądają pieniędzy i żywności.       |

|               |                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                      |  |
|---------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|               | 1638 roku wojska koalicji antyhabsburskiej zaczęły odnosić sukcesy                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                      |  |
| 1636 r.       | Początek rokowań hiszpańsko-niderlandzkich, spowodowanym niepowodzeniami obozu antycesarskiego.                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                      |  |
| 04.10.1636 r. | Bitwa pod Wittstock - pomiędzy armią szwedzką, dowodzoną przez feldmarszałka Johana Banéra, a połączonymi siłami cesarsko-saskimi hrabiego Melchiora von Hatzfeld i elektora Saksonii Jana Jerzego I. Armia cesarska poniosła klęskę. |                                                                                                                                                                                      |  |
| 1637 r.       | Śmierć cesarza Ferdynanda II Tron objął - Ferdynand III.                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                      |  |
| 1638 r.       | Wkroczenie Szwedów do Czech.                                                                                                                                                                                                          | Drobne oddziały szwedzkie docierają w okolice sąsiadujące z hrabstwem kłodzkim z zadaniem przejęcia kontroli nad przejściami w Sudetach.                                             |  |
| 1638 r.       |                                                                                                                                                                                                                                       | Cesarz wysłał na Śląsk dwanaście pułków. Był to już cesarz Ferdynand III. Miasto Głogów i Legnica znajdują się pod kontrolą wojsk cesarskich.                                        |  |
| 1639 r.       | Klęska floty hiszpańskiej w walce z Holendrami.                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                      |  |
| 07.1639 r.    |                                                                                                                                                                                                                                       | Szwedzi wysyłają na Śląsk większą ilość żołnierzy, wcześniej zdobywając Gorzów a w dalszej kolejności, obsadzają Jelenią Górę, Bolesławiec, Lwówek, w sierpniu Bytom, Górę i Wąsosz. |  |

|                    |  |                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|--------------------|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                    |  | Później zajęto Środę. Z początkiem roku 1640 przybył do tego Wołów.                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 01.07.1639 r.      |  |                                                                                                                                                                             | Pod bramami miasta stanął szwedzki porucznik Bartenstein i nakazał magistratowi przyjęcie oddziału do obrony miasta. Ponieważ wojska cesarskie zostały wycofane z okolic Jeleniej Góry, więc nie pozostało nic innego jak otworzyć bramy i przyjąć pomoc Szwedów. Szwedzi kwaterowani są w mieście, przedmieściach i podmiejskich wioskach, takich jak Jeżów Sudecki (4 kompanie i sztab), Strupice (3 kompanie), Kunice (tabory). |
| 24 i 26.02.1640 r. |  |                                                                                                                                                                             | Grabież i plądrowanie Strupic i Grabarowa przez oddziały cesarskie pod dowództwem pułkownika Gradetzkiego za odmowę przyjęcia ochrony.                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Początek 1640 r.   |  | Z Czech przez hrabstwo kłodzkie i Nysę wchodzą na Śląsk wojska cesarskie pod dowództwem generała Philipa Mansfelda i generała Martina Maximiliana Goltza.                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 05.04.1640 r.      |  | 5 kwietnia austriackie oddziały gen. Alfreda von Mansfelda zdobywają Jawor. W kościele św. Marcina dochodzi do masakry chroniących się tam ewangelickich mieszczan (kronika |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

|               |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|---------------|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               |  | Fischera opisująca to zdarzenie wspomina także o spaleniu wnętrza świątyni, czego nie potwierdzają inne źródła).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 14.04.1640 r. |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Do miasta przybywa pułkownik wojsk szwedzkich von Tschirnhaus z poleceniem kwaterowania wojsk.                                                                                                                                                                               |
| 04.05.1640 r. |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Część wojsk cesarskich pod dowództwem pułkownika Münzera oblega miasto, prowadząc ostrzał armatni i kopiać szanice w Cunersdorf, Rösenau i w Sechsstädte. Bezpośredni ostrzał armatni był prowadzony za Bramy Zamkowej. Obecność Münzera pod murami miasta nie trwała długo. |
| 14.05.1640 r. |  | W okolicy Sędziszowej doszło do bitwy między Szwedami pod dowództwem Stahlhantscha, Wrangla i Schullmanna, a wojskami cesarskim (9 regimentów). Wojska cesarskie poniosły klęskę tracąc tabory, a wielu żołnierzy zostało wziętych do niewoli. Pozostali cesarscy żołnierze ratowali się ucieczką. Po zwycięstwie wojska szwedzkie rozbiły obóz pod Strupicami a sam generał Stahlhantsch ze swoim sztabem nocował w Jeleniej Górze. | Po klęsce pod Sędziszową wojsk cesarskich maszerujących w kierunku Jeleniej Góry, wojska Münzera odступują od oblężenia Jeleniej Góry.                                                                                                                                       |
| 05.1640 r.    |  | Wojska szwedzkie oblegają Bolesławiec. Wojska cesarskie                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                              |

|                   |  |                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|-------------------|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                   |  | chronią się w Świdnicy.                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 16(19).07.1670 r. |  |                                                                                                                                                    | Po wzmocnieniu generał Goltz w lipcu 1640 r. ponownie postanowił zdobyć Jelenią Górę, wysyłając w rejon miasta pięć tysięcy konnych i dwa tysiące pieszych żołnierzy pod dowództwem gen. Sperreuttera. W dniu 19 lipca 1640 r. wojska cesarskie z marszu przystąpiły do oblężenia miasta, prowadząc jego ostrzał z armat polowych i potężnych granatów. |
| 07.1640 r.        |  | Wojska szwedzkie rozpoczynają oblężenie Lubina, niszcząc zamek. Był to manewr mający na celu odciągnięcie wojsk cesarskich od murów Jeleniej Góry. |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 27.07.1640 r.     |  |                                                                                                                                                    | Wojska cesarskie 27 lipca odstąpiły od oblężenia Jeleniej Góry i pomaszerowały przez Lwówek pod Lubin. Tym samym Jelenia Góra uzyskała spokój i czas na naprawę umocnień. Spodziewając się kolejnych ataków wojsk cesarskich w mieście przystąpiono do naprawy systemu umocnień i usypania dodatkowych szańców.                                         |
| 05.09.1640 r.     |  |                                                                                                                                                    | Gen. Goltz przez Legnicę wraca pod Jelenią Górę celem jej zdobycia. Prowadzi ostrzał miasta z armat i przystępuje do                                                                                                                                                                                                                                    |

|               |  |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|---------------|--|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               |  |  | minowania miasta. Za nim przez Lwówek podąża gen. Stellhaus, który zakłada obóz pod Lwówkiem Śląskim.                                                                                                                                                                                                                      |
| 20.09.1640 r. |  |  | Wojska cesarskie wysadzają założone miny i szturmują miasto. Część muru ulega zawaleniu a żołnierze szturmują miasto. Miasta nie zdobywają, tracąc wielu zabitych i rannych. Następuje blokada miasta.                                                                                                                     |
| 06.10.1640 r. |  |  | Stalhandske wysłała do Jeleniej Góry 400 jeźdźców, aby dostarczyli obrońcom prochu i rozpoznali sytuację w mieście i w jego najbliższej okolicy. Niepostrzeżenie udało im się podejść pod miasto i przekazać obrońcom proch. Dopiero podczas odwrotu zostali rozpoznani, co też wzbudziło żywą reakcję wśród oblegających. |
| 09.10.1640 r. |  |  | Wojska cesarskie oblegające Jelenią Górę przystępują do kolejnego minowania miasta i jego ostrzału z armat.                                                                                                                                                                                                                |
| 21.10.1640 r. |  |  | Wojska cesarskie detonują minę i szturmują miasto. Po stronie wojsk cesarskich zginął 1 kapitan, 1 porucznik i 1 werblista.                                                                                                                                                                                                |
| 24.10.1640 r. |  |  | Wojska cesarskie detonują kolejną minę, której wybuch doprowadził do zawalenia się jednej z wież i umożliwił                                                                                                                                                                                                               |

|               |  |  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---------------|--|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               |  |  | wtargnięcie do wnętrza miasta 200 cesarskim żołnierzom. Wkrótce jednak zostali oni wyparci, ponosząc przy tym znaczne straty.                                                                                                                                                                                                                                                   |
| 27.10.1640 r. |  |  | Cesarski dowódca Bacht niszczy (pali) wieś Wojanów.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| 31.10.1640 r. |  |  | Wojska cesarskie detonują trzecią minę. Wybuch spowodował powstanie w murze tak wielkiej wyrwy, że 5 wozów, poruszających się obok siebie, mogłoby wjechać do miasta. Tuż po wybuchu, cesarscy ruszyli do szturm. Pod murem, w pobliżu wyłomu doszło wśród nich do jakiegoś zamieszania, które osłabiło siłę ataku. Cesarscy zostali wyparci, tracąc przy tym ok. 60 żołnierzy. |
| 09.11.1640 r. |  |  | Generał Stahlhantsch atakuje wojska cesarskie blokujące Jelenią Górę. Prowadząc ostrzał pozycji wojsk cesarskich, natychmiast zaatakował armię cesarską i odparł ją od murów miasta. W pierwszej kolejności została otwarta Brama Zamkowa i wojska szwedzkie weszły do miasta.                                                                                                  |
| 12.11.1640 r. |  |  | Wojska szwedzkie opuszczają miasto 12 listopada 1640 r, pozostawiając je swojemu losowi. Wraz ze Szwedami miasto opuszczają jego mieszkańcy                                                                                                                                                                                                                                     |

|               |                                                                    |                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|---------------|--------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               |                                                                    |                                                     | wiary protestanckiej. W mieście pozostało 8 rodzin. Wojska szwedzkie odchodząc niszczą bramy miejskie i większe budynki, aby nie mogły posłużyć katolikom.                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 15.11.1640 r. |                                                                    |                                                     | Wojska cesarskie zajmują miasto i przystępują do plądrowania i dalszego niszczenia miasta.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 12.1640 r.    |                                                                    |                                                     | Do zrujnowanego miasta wracają uciekinierzy. Komendantem Jeleniej Góry z nominacji Goltza został pułkownik Fitsch. Na miasto nakładany jest podatek wojenny. To właśnie z jego inicjatywy i jego podwładnego porucznika Gőtza dokonywano demontażu okien, drzwi i krat żelaznych. Wraz z nimi konfiskowano meble nagromadzone w domach jeleniogórskich patrycjuszy. Następnie przedmioty te załadowano na 30 wozów i w 1641 r. wywieziono w kierunku Kłodzka. |
| 1640 r.       | Rozpoczęcie działań wojennych przez króla Siedmiogrodu - Rakoczego |                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 1641 r.       |                                                                    |                                                     | Miastem zarządza komendant cesarski. Jego działania ukierunkowane są na ucisk i rabunek mieszkańców.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| 04.1642 r.    | Dowódcą wojsk szwedzkich zostaje generał Lennart                   | Na Śląsk wkracza armia szwedzka pod dowództwem gen. |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |

|               |                                                                                                                                                                               |                                                                                                                       |                                                                                                                |
|---------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               | Tostenson                                                                                                                                                                     | Lennarta Torstenssona, która po zajęciu Jawora i Strzegomia, 31.05.1642 dociera pod Świdnicę.                         |                                                                                                                |
| 1642 r.       |                                                                                                                                                                               |                                                                                                                       | Jest to również rok nieustannych żądań pieniężnych ze strony wojsk cesarskich i sporadycznie wojsk szwedzkich. |
| 31.05.1642 r. |                                                                                                                                                                               | Armia szwedzka pod dowództwem Torstensona rozbiła w bitwie między Marcinowicami a Szczepanowem wojska cesarskie.      |                                                                                                                |
| 3.06.1642 r.  |                                                                                                                                                                               | Armia szwedzka pod dowództwem Torstensona zdobywa Świdnicę. Miasto doszczętnie złupione musiało zapłacić kontrybucję. |                                                                                                                |
| 1642 r.       |                                                                                                                                                                               | Po Świdnicy wojska szwedzkie zdobywają Głogów, a następnie Nysę, Opole, Racibórz, Koźle, Namysłów                     |                                                                                                                |
| 02.11.1642 r. | 2 listopada 1642 pod Breitenfeldem (Saksonia) w okolicy Lipska, Torstonsen pokonuje wojska cesarskie na tym samym polu walki, gdzie Gustaw Adolf odniósł pierwsze zwycięstwo. |                                                                                                                       |                                                                                                                |
| 1643 r.       | Wojska Torstensona wkraczają do Czech i Moraw, które pustoszą.                                                                                                                |                                                                                                                       |                                                                                                                |
| 04.01.1643 r. |                                                                                                                                                                               |                                                                                                                       | W mieście kwateruje załoga cesarska (48 galicyjskich dragonów). Pod murami miasta przybywa szwedzki pułkownik  |

|                |                                                                                                           |                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|----------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                |                                                                                                           |                                         | hrabia von Thurn, komendant wojskowy w Lubaniu Śląskim. Został tu wysłany przez dowódcę wojsk szwedzkich na Dolnym Śląsku - gen. Torstenssona, celem ściągnięcia od mieszczan jeleniogórskich kontrybucji. Oddziały hrabiego Thurna zajęły ówczesną wieś Cunnersdorf oraz wszystkie okalające Jelenią Górę wzgórza. Od miasta żąda poddania się                                                                                                                                                                                                                           |
| 4/5.01.1643 r. |                                                                                                           |                                         | Nocny atak wojsk hrabiego Thurna (400 rajtarów) na miasto. Hrabia był tak pewny zwycięstwa, że zawczasu polecił swoim żołnierzom, by w momencie wejścia do miasta wszystko co będzie na ich drodze obrócić w perzynę. Ok. godz. 3 na wieży strażniczej wszczęto alarm. W mieście dały się słyszeć uderzenia w werble i głosy trąb. Mimo ciemności obrońcy zauważyli zbliżającą się do fos miejskich dużą ilość szwedzkich muszkieterów. Szwedzi zaatakowali miasto miotaczami ognia. Szturm został odparty. Szwedzi odnieśli znaczne straty. Zginął również hrabia Thurn. |
| 1643 r.        | Szwedzi napadają na Danię, której pomaga cesarz. Torstenson w krótkim czasie rozprawił się z Danią; króla | Od jesieni 1643 oblegana jest Świdnica. |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

|                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                  |
|----------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                | duńskiego tak pobił, że go zmusił do ucieczki z kraju.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                  |
| 1644 r.        | Torstenson za wojskami habsburskimi wyprowadza się aż do Czech. Zapędza się za nimi do Austrii, zagrażając samemu Wiedniowi.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Podczas nieobecności Torstensona, wojsko cesarskie odzyskuje, Świdnicę (17.05.1644), Wołów i Opole.                                        |                                                                                                                                                                  |
| Jesień 1645 r. |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Jesienią wojska szwedzkie ponownie zdobywają Świdnicę i pomimo prób jej odzyskania przez wojska cesarskie jesienią 1646, utrzymują miasto. | 25 września pod miastem zatrzymuje się maszerująca w kierunku wschodnim armia Kōnigsmarka. Do miasta wkraczają 4 kompanie pieszych i jedna kompania 60 rajtarów. |
| 1646 r.        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                            | W mieście stacjonują wojska szwedzkie. Każdy z gospodarzy ma obowiązek utrzymania 10 żołnierzy armii szwedzkiej.                                                 |
| 1647 r.        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                  |
| 1648 r.        | <b>Pokój westfalski</b> kończy wojnę trzydziestoletnią. Habsburgowie zachowują władzę nad Śląskiem. W księstwie legnickim, brzeskim, wołowskim i oleśnickim oraz Wrocławiu wprowadza się swobodę wyznania augsburskiego, a protestanci uzyskują tam wolność kultu. Wolności takiej cesarz nie przyznaje protestantom na terytoriach pozostających pod jego bezpośrednią władzą: w księstwie wrocławskim, głogowskim, jaworskim i świdnickim. Zgadza się jedynie na postawienie kilku protestanckich „kościółów |                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                  |

|  |          |  |  |
|--|----------|--|--|
|  | pokoju”. |  |  |
|--|----------|--|--|

Opracował: E. Gronostaj